

POSITION PAPER VSNU – LEVEN LANG LEREN

23 januari 2017

HOORZITTING TWEEDE KAMER – LEVEN LANG LEREN

Het verder ontwikkelen van onderwijsprogramma's voor werkenden is een belangrijke uitdaging voor de universitaire sector in de komende jaren. Het vergt een ander type onderwijs dan voor 18 tot 25-jarige voltijdstudenten. Vraagstukken daarbij zijn hoe universiteiten samen bouwen aan de technologische infrastructuur die nodig is om werkenden flexibel onderwijs te kunnen bieden, het uitbreiden van online (open) onderwijs zoals MOOC's en SPOC's, het onderling erkennen van certificaten, het maken van afspraken over naamgeving en het inzichtelijk maken van de onderwijsvraag van werkenden en werkgevers. Deze uitdagingen kunnen we alleen goed het hoofd bieden wanneer de randvoorwaarden verbeteren. Niet alleen ten aanzien van de bekostiging van dit type onderwijs (ook in de ontwikkelfase) en de financiële ondersteuning van studenten, maar ook in wet- en regelgeving.

Wat universiteiten doen en ambiëren

Nederlanders behoren wat betreft het volgen van opleidingen en cursussen tot de top 5 van de Europese Unie. Met name hoger opgeleiden blijven het vaakst een leven lang leren (*'Een leven lang leren in Nederland'*, CBS 2016). **De universiteit faciliteert het leren van volwassenen** op verschillende manieren. Daarbij heeft in de afgelopen decennia een verschuiving plaats gevonden van deeltijdonderwijs voor werkenden naar **postacademische cursussen voor professionals**. Het aanbod van bijvoorbeeld executive masters en cursussen voor hoogopgeleide kenniswerkers is de afgelopen jaren gegroeid. Dit post-initiële onderwijs leidt lang niet altijd tot een bachelor- of masterdiploma en is doorgaans niet publiek bekostigd.

De Open Universiteit (OU) heeft als publiek bekostigde universiteit de bijzondere opdracht om open – voor iedereen toegankelijk, ongeacht vooropleiding – hoger afstandsonderwijs aan te bieden in de vorm van korte cursussen, modules en gehele opleidingen. Daarmee is de **OU binnen de sector de belangrijkste aanbieder van academisch deeltijdonderwijs** dat veelal leidt tot een bachelor- of masterdiploma. Positief is dat de instroom van 'Leven Lang Leren-studenten' in het hoger onderwijs (deeltijd of ouder dan 30) recent weer toe lijkt te nemen (TK 2015-2016, 24.724, nr. 142, Monitor Beleidsmaatregelen 2015, ResearchNed, p.3).

Flexibiliteit en financiering noodzakelijk voor maatwerk en groei

Gelet op het maatschappelijk belang van Leven Lang Leren ligt hier zowel voor universiteiten als voor de overheid een belangrijke taak. Essentieel is dat de **toegankelijkheid** van Leven Lang Leren onderwijs evengoed **gewaarborgd** is als bij het **initiële onderwijs**. De overheid kan hieraan bijdragen door universiteiten te **bekostigen met een additioneel systeem** dat is toegesneden op Leven Lang Leren en door studenten financieel te ondersteunen.

Volwassenonderwijs vraagt een aparte benadering, zowel wat betreft inhoudelijke samenstelling (niet alleen bachelor en masteronderwijs), als onderwijsvorm. Het vraagt

bovendien om nauwe samenwerking met stakeholders, onder wie werkgevers. Dit vergt ontwikkelkosten die niet zomaar opgebracht kunnen worden vanuit de huidige financiering.

Een **belangrijk knelpunt in de huidige bekostigingsregels is dat er weinig ruimte is om flexibiliteit en maatwerk te bieden**. Zo is het niet toegestaan deelnemers te werven en in te schrijven voor onderdelen van bekostigde opleidingen. Als je daadwerkelijk flexibel en op maat onderwijs aan werkenden wilt kunnen bieden, komt het begrip 'opleiding' in de traditionele zin van het woord onder druk te staan. Veel wet- en regelgeving is aan die onderwijsvorm gekoppeld. Niet alleen rondom financiering, maar ook bijvoorbeeld de accreditatie van het onderwijs.

De universiteiten zetten **vraagtekens bij** de focus die de overheid in het kader van Leven Lang Leren legt op **diplomagericht post-initieel (deeltijd)onderwijs**. Hoe groot is de vraag van werkenden naar deeltijd bachelor- en masteropleidingen en is dat voldoende om het aanbod van dit type onderwijs uit te breiden? Zijn **korte cursussen** niet een veel **effectiever en efficiënter** instrument om werkenden bij- en na te scholen?

Daar komt bij dat in de afgelopen jaren op verschillende momenten **beleid** is ontwikkeld **met een negatieve impact op het deeltijdonderwijs**. In 2011 werd de **bekostiging van tweede studies afgeschaft**. Dit leidde tot een sterke daling in deeltijdstudenten, voor wie de deeltijddopleiding in veel gevallen een tweede studie was. Daarbij heeft toenmalig staatssecretaris Halbe Zijlstra in 2012 aangekondigd de financiering van deeltijdonderwijs stop te willen zetten. Dit voornemen is niet geëffectueerd, maar hangt volgens sommigen nog altijd boven de markt en stimuleert universiteiten niet om het deeltijdaanbod uit te breiden. Dit verklaart ook de **verschuiving van deeltijdonderwijs naar postacademische cursussen** voor professionals waarvoor een reële prijs kan worden gevraagd. Tot slot speelt mee dat de prijs per student de afgelopen decennia over de gehele linie sterk is gedaald terwijl de ambities ten aanzien van onderwijskwaliteit, studiesucces en toegankelijkheid zijn toegenomen.

Samen met werkgevers vraag in kaart brengen

Werknemers zijn steeds korter in dienst van een werkgever. De **incentive om te investeren** in de kennis en kunde van werknemers **neemt daarmee voor werkgevers potentieel af** terwijl de noodzaak ervan voor werknemers toeneemt. Immers: de **huidige arbeidsmarkt vraagt flexibiliteit van werknemers** in kennis en vaardigheden en een groot aanpassingsvermogen aan veranderingen. Wie vult dat gat? Het ligt voor de hand dat de overheid hier een rol in gaat spelen. Ook ligt er **een taak voor werkgevers- en werknemersorganisaties**.

Een belangrijk aandachtspunt bij het **inzichtelijk krijgen van de onderwijsvraag van werkenden/volwassenen is de samenwerking met werkgevers**. In overleg met hen zouden we de belangrijkste behoeften in kaart moeten brengen. Een mogelijke complicerende factor daarbij is dat met name volledige opleidingen niet in heel korte tijd ontwikkeld en aangeboden kunnen worden. Met **korte cursussen kan flexibeler en sneller worden ingespeeld op vragen van de arbeidsmarkt**.

Meer informatie: Katinka Eikelenboom, Domeinleider Onderwijs, +31 (0) 625 59 38 34 | eikelenboom@vsnu.nl